

RUSSOPHONE SCIENCE FICTION AND UTOPIAS IN THE MARGINS

Instead of scientific speculations, unforeseen technologies, and extraterrestrial utopias, current Russian science fiction revolves around history and geopolitics.

In conservative times cultural genres commonly thought to epitomize progress and advancement, may take a different turn. This is the lesson learned from *The Post-Soviet Politics of Utopia* (I.B. Tauris, 2020), a recent volume on Russian fantasy and science fiction edited by **Mikhail Suslov** and **Per-Arne Bodin**. Current Russian scientific and fantasy literature, both utopian and dystopic, seems to lack the radical and transformative power seminal to science fiction. That is the power to offer alternative visions of existing social, cultural, and political hegemonies.

Instead of scientific speculations, unforeseen technologies, and extraterrestrial utopias, current Russian science fiction is notably earthbound and terrestrial, even territorial. The imaginative worlds of both science fiction bulk and *intellektual'naia proza* are constructed around questions of history, geopolitics, and Russia's national and imperial identity. Mainstream Russian science fiction takes its readers "back to the future and forward to the past," as the paradox of conservative utopianism is captured by **Kåre Johan Mjør**, my co-author of the afterword to the volume.

It is perplexing to note how scientific imagination has been sidelined in post-Soviet Russian fantasy literature, especially when viewed against the great legacy of Russian and Soviet science fiction. Its current reincarnation is science fiction without science. Scientific utopias and dystopias offer little more than a backdrop for identitarian and imperial anxieties.

This is curiously out of sync with the perception of technology-driven societies as highlighted by the 2019 Aleksanteri Conference "Technology, Culture, and Society in the Eurasian Space," which brought together hundreds of researchers to discuss the impact of new technologies – that is products of scientific imagination – on Russia's and Eurasia's past, present and future. Scientific research, natural sciences and technological innovation are promoted in Russia just as they are in other countries. But in the Russophone world of fiction, transhuman technologies, cyborgs, artificial intelligence, environmental technologies, and

posthuman ethical considerations do not occupy as central a place as they do in global, often Anglophone sci-fi industry, circulated and consumed by Russophone audiences as well.

The latest issue of the Finnish-language alternative newspaper *Voima* (9/2019) encourages readers to abandon dystopias, the predominant mode of global cultural production, and to envision ecological and economic utopias instead. The issue evolves around two concepts: environment and economy. It raises questions about the need for an alternative to capitalist expansion, which has brought us to the brink of ecological destruction.

In Russia, too, the place to look for transformative utopias appears to be in alternative cultural practices and/or imperial peripheries. *Sovsem drugie* (Altogether others) is a Russian-language anthology of science fiction published in Bishkek in 2018. The transnational group of authors are Russian, Central-Asian, and American feminist, LGBT, and environmental activists. The novel by the Kyrgyz writer **Synat Sultanalieva** is an intergalactic space voyage as well as a same-sex love story between a cyborg and the human narrator. In the story a postcolonial other writes back from an imperial periphery. And while this takes place, the author reinvigorates the imperial center's literary tradition by regrating the Russian-language science fiction and fantasy literature its subversive power to imagine alternatives to existing social, political, and cultural hegemonies.

Sanna Turoma is senior research fellow at Aleksanteri Institute and as of Jan 1, 2020 professor of Russian language and cultural studies at Tampere University, Finland.

VENÄJÄNKIELINEN TIETEISKIRJALLISUUS JA MARGINAALIEN UTOPIAT

Tieteellisten spekulatioiden, ennenäkemättömien teknologioiden tai maapallon ulkopuolisten maailmojen sijasta venäläinen nykysci-fi luottaa historiaan ja geopolitiikkaan.

Konservatiivisina aikoina sellaisetkin kulttuurin genret, jotka tavallisesti symboloivat edistystä ja kehitystä, voivat vaihtaa suuntaa. Tähän johtopäätökseen tulee lukiessa **Mihail Suslovin** ja **Per-Arne Bodinin** toimittamaa nykyvenäläistä tieteis- ja fantasiakirjallisuutta käsittelevää artikkelikokoelmaa *The Post-Soviet Politics of Utopia* (I.B. Tauris, 2020). Venäjänkielisestä scifistä puuttuu tieteiskirjallisuudelle tärkeä ulottuvuus eli kyky kuvitella radikaaleja vaihtoehtoja poliittisille ja kulttuurisille hegemonioille.

Tieteellisten spekulatioiden, ennenäkemättömien teknologioiden tai maapallon ulkopuolisten maailmojen sijasta venäläinen nykysci-fi on historiakeskeistä, maanläheistä ja territoriaalista. Sekä pökkareiden että niin sanotun ”intellektuaalisen proosan” maailmat rakentuvat historian, geopolitiikan ja venäläisen identiteetin ympärille. Venäjänkielisen tieteisfiktion valtavirta johdattaa lukijansa ”takaisin tulevaisuuteen ja eteenpäin menneisyyteen”, kuten konservatiivisen utopianismin paradoksin tiivistää kokoelman jälkisanat kanssani kirjoittanut norjalaistutkija **Kåre Johan Mjør**.

Venäläisen ja erityisesti neuvostoajan tieteiskirjallisuuden vahvaa ja kansainvälisesti merkittävää perintöä vasten on hämmentävää huomata, miten toissijaista tieteellinen ja teknologinen mielikuvitus on tämän päivän venäläisessä tieteiskirjallisuudessa. Venäläinen nykysci-fi on tieteiskirjallisuutta ilman tiedettä. Tieteelliset utopia tai dystopiat ovat usein identiteetti- ja historiapohdintojen kulissi.

Kun tilannetta tarkastelee vuoden 2019 Aleksanteri-konferenssin ”Teknologia, yhteiskunta ja kulttuuri Euroasiassa” aihepiirin näkökulmasta, venäjänkielisen fiktion ja todellisuuden välillä tuntuu vallitsevan epäsuhta. Sadat tutkijat keskustelivat uusien teknologioiden eli tieteellisen mielikuvituksen tuotteiden vaikutuksista Venäjän ja Euroasian alueen yhteiskuntiin ja kulttuureihin, nykyisyyteen ja tulevaisuuteen. Tiedettä, myös tulevaisuuden luonnontiedettä ja teknologisia innovaatioita Venäjällä kyllä tehdään. Mutta fiktion maailmassa transhumaanit teknologiat, ihmisrobotit, tekoäly, ympäristöteknologiat ja jälkihumanistinen etiikka eivät ole samalla tavoin keskeisiä kuin globaalien

kulttuurin englanninkielisessä sci-fi-teollisuudessa, jota myös venäjänkielisessä maailmassa kulutetaan.

Suomessa vaihtoehtolehti *Voiman* (9/2019) viimeisin numero kehottaa lukijoita hylkäämään globaalia kulttuurintuotantoa hallitsevat dystopiat. Niiden sijaan lehti esittelee ekologisia ja ekonomisia näkökulmia kehittyviä utopioita. Sen utopia-agenda keskittyy kahteen teemaan: ympäristöön ja talouteen. Lehti kysyy, onko vaihtoehtoa kapitalismille eli talousjärjestelmälle, joka on saattanut ihmiskunnan ympäristökatastrofin partaalle?

Toisaalta utopioiden radikaalia muutosvoimaa kyllä löytyy myös venäjänkielisessä maailmassa vaihtoehtomarginaaleista ja/tai imperiaalisen tilan reuna-alueilta. Bishkekissä vuonna 2018 julkaistu *Sovsem drugije* (Aivan toisia) -antologia on kokoelma feministi-, LGBT- ja ympäristöaktivistien kirjoituksia. Ylirajaisen kokoelman kirjoittajat ovat Venäjältä, Keski-Aasiasta ja Yhdysvalloista. Kirgiisialaisen **Syinat Sultanalievan** venäjänkielinen sci-fi-novelli on galaksien välinen matkakertomus ja samalla samansukupuolinen rakkaustarina kyborgin ja ihmiskertojan välillä. Siinä jälkikoloniaalinen toiseus kirjottaa takaisin imperiumin äärilaidoilta. Samalla Sultanalieva uudistaa imperiaalisen keskuksen kirjallista traditiota ja palauttaa venäläiselle tieteisfantasialle taidon kuvitella vaihtoehtoja vallitseville yhteiskunnallisille ja kulttuurisille hegemonioille.

Sanna Turoma toimii tätä kirjoittaessa vanhempana tutkijana Aleksanteri-instituutissa ja 1.1.2020 alkaen venäjän kielen ja kulttuurin tutkimuksen professorina Tampereen yliopistossa.